

El cor quiet / Serenidad
o *El corazón en calma*

ANDREU SUBIRATS

[Un comentari a la traducció d'*El Cor quiet* de Josep Carner dins de *Doce poetas catalanes del siglo XX con Tres Añadidas y un Apéndice de varia intención*, d'Orlando Guillén. Pendent de publicació]

¿Puede extrañar entonces que un poeta como Carner, cuya obra es pura mirada, cuyos poemas no requieren para ser comprendidos más que el limpio reposar de unos ojos, cándidos y puros, sobre el paisaje abierto en unos versos, unas palabras, un ritmo; puede sorprender que tal poeta sea entre todos el más difícil?

Joan Ferraté; *Papers sobre Josep Carner* (1994)

La pregunta que formula Joan Ferraté bé que ens la podria contestar Orlando Guillén ara que ja té enllestida la traducció de *Doce poetas catalanes del siglo XX con Tres añadidas y un Apéndice de varia intención*. Tanmateix, però, no entraré en el terreny marjalenc de les comparacions perquè el ferm propòsit d'aquest escrit s'adreça únicament a la traducció mexicana d'*El cor quiet* de Josep Carner que Guillén ha

inclòs en el seu llibre, en aquesta tria de ressonàncies vinyolianes —a Joan Vinyoli va dedicat el volum— que pendent encara de la llum definitiva, de l'edició del tot necessària, va agafant l'aura que escau als clàssics insubstituïbles.

El cor quiet va ser publicat el 1925 a l'editorial Políglota, quatre anys després que Carner emprengués el seu periple consular i vital, del qual ja no en tornaria d'una manera definitiva mai més, i segurament enlestí el llibre entre les estades a Gènova i a San José de Costa Rica. El mateix any també publicarà *Les bonhomies* (Llibreria Catalònia), un recull d'articles apareguts a “La Veu de Catalunya” durant el 1923 i la traducció de *Robinson Crusoe* de Daniel Defoe (Llibreria Catalònia). Un any abans, el 1924, havia aparegut el volum *La inútil ofrena* (Editorial Catalana, S.A.), una antologia de poemes d'amor que Carner ja havia publicat en llibres anteriors. Carner té aleshores quaranta-un anys i un bon nombre de llibres de poesia publicats d'ençà el 1904 en què aparegué *Llibre dels poetes* (F.Giró, ed.), el seu primer llibre; a banda d'haver escrit també, en aquests anys, peces de teatre, obres en prosa i excel·lit en el periodisme. *La inútil ofrena* i *El cor quiet* són els primers llibres que Carner publicarà residint ja fora de Catalunya, però si notem que el primer d'aquests llibres tenia una voluntat antològica, podem adonar-nos que *El cor quiet* és el primer llibre de Carner que es gesta fora de Catalunya i es publica residint-hi ell enllà. Des de llavors i fins el 1957 Carner espaia més la publicació, i és en aquell any, 1957, que estableix una edició —al seu parer llavors definitiva— que intitula *Poesia* (Editorial Selecta), resultat d'una revisió profunda i acurada de tota la seva obra. Després d'aquesta data, Carner, encara publicarà dos llibres de versos nous: *Museu zoològic* (Ed. Nauta, 1963) i *Bestiari* (Ed. Nauta, 1964), i un més amb poemes vells revisats i poemes nous, *El tomb de l'any* (Ed. Proa, 1966). L'any 1968 apareix un volum *d'Obres completes* a l'editorial Selecta, amb pròleg a la poesia de Marià Manent, i a la prosa de Maurici Serrahima. Cal recordar que l'esmentat volum no recull tots els escrits de Josep Carner, com per exemple *La teoria de l'ham poètic* (Edicions 62, 1969), que Guillén inclou traduït a *l'Apèndice de varia intenció*.

La traducció que aquí ens cura pren com a referent la primera edició d'*El cor quiet*, això és, la de 1925, però amb la reedició que en va fer Edicions 62 el 1984; no és sobrer explicitar-ho ja que, l'obra de Carner, sotmesa com sabem, a una estricta revisió per part del mateix autor, no ha estat exempta de polèmiques i discussions entre teòrics, editors i poetes que han generat tot un seguit de valoracions i arguments, val a dir que alguns més encertats que d'altres, que fan encara avui de Josep Carner un dels poetes més llegit, però sovint també més mal entès, de la nostra literatura. *El cor quiet* a l'edició de *Poesia* de 1957 esdevindrà *Cor quiet* (*La inútil ofrena* serà allí *Ofrena*, i els vint-i-tres llibres que Carner va publicar amb anterioritat al 1957 es reduiran a tretze títols, o més ben dit, els nou-cents noranta-nou poemes que Carner havia publicat en cinquanta anys passen a ser a *Poesia* vuit-cents cinquanta poemes agrupats en tretze seccions, i val a dir que entre aquets darrers definitius Carner en va treure un grapat dels llibres anteriors i va afegir-ne un altre bon nombre de nous). A *Cor quiet* (1957) hi ha setanta-cinc poemes, mentre que a *El cor quiet* (1925/1984) n'hi havia vuitanta-tres, i encara els que s'hi conserven apareixen bastant o molt canviats i no es respecta ni l'ordre de l'edició primigènia, ni tampoc hi apareixen les cinc seccions que estructuraven l'edició de 1925. Personalment crec que la tria de Guillén, en servir-se de l'edició de 1925, és del tot encertada i coherent, perquè entrar en el volum *Poesia* de 1957 ha de ser tota una altra tasca, aquesta sí totalment carneriana, que de fer-se, hauria de comptar amb un apartat crític i diacrònic de l'obra de Carner. Tota una altra empresa, certament, també hiperbòlica.

Serenidad o *El corazón en calma*, aquí l'apreciació titular és molt més subtil que no sembla. El valor de "quiet" en català no es correspon, en aquest cas, al seu equivalent en castellà "quieto", no hagués funcionat un literal "El corazón quieto", perquè allò que vol expressar l'original no és el sentit d'una cosa aturada, no hi ha immobilitat en l'adjectiu del títol original, més aviat, i això es constata amb la lectura del llibre, el que vol expressar Carner és una reflexió introspectiva, de vegades hermètica, d'altres tenebrosa o fantasmagòrica, des de la visió que li aporta una certa maduresa i estabilitat personal i familiar. "**Serenidad**" doncs, i

calma, una calma que troba el seu hàbitat idoni en la nit, en “les nits”/ “**las noches**” que és l’encapçalament de la primera secció del llibre. I ens trobem un Carner fosc, dubitatiu però estranyament serè a la vegada, àvid de traspassar la regió de la raó i en constant diàleg solipsista, aferrant-se a una fe més humana que divina i guiant-se en la foscor amb senyals del defora inquietants i indicis del magí o del somni. No estem davant del Carner dels *Fruits saborosos* o del d’*Auques i ventalls*, almenys en aquesta secció del llibre; la complaença noucentista, els escenaris idíl·lics i les noietes verges que refermaven la puresa del poeta s’omplen de simbolisme i sembla que agafin el camí de la baixada, el descens a què ens tenien acostumats els romàntics o els pre-rafaelites (i els modernistes!!!). I aquí Orlando Guillén és un poeta que tradueix el poeta, entra en Carner i entra en la llengua de Carner, posa la seva saviesa i el seu geni al servei de la saviesa i el geni de Carner, i, es clar, l’energia puja i puja, el vers flueix i flueix, el sentit el broda i la forma la subordina al significat, la subordina però la supleix amb forma i ritme intern, que és l’important, i més encara en una traducció; i de l’acurada rima de Carner en pot prescindir i el text ni se’n queixa, vull dir el text castellà o mexicà, evidentment.

Sembla que Carner repregui en aquesta primera part d’*El cor quiet* uns motius que ja insinuava en el darrer sonet de *La inútil ofrena* (en l’edició de 1924) “Dos amants”, motius que Guillén assenyala en la introducció de *Doce poetas catalanes...*, hi diu: “...su rastreo furtivo heterodoxo al reto de la noche y su videncia poéticos se presentan como obra de sueño, de fiebre, de locura y de miedo a lo desconocido como reclamo de la oscuridad; su (‘recto’) juicio católico se ha descarriado de grey, extraviado por la ramal torcida de la poesía”. És com si aquell escenari misteriós i enigmàtic dels “dos amants vora la mar en pena” a qui “la nit sense estels engolí llurs fantasmes”, traslladés l’atmosfera a aquests primers poemes d’*El cor quiet* per tal de situar-nos davant el Carner més metafísic i introspectiu, potser una avançada del poeta de *Nabí* de 1941 (Edicions de la Revista de Catalunya, Buenos Aires). I la lectura de la traducció de Guillén d’aquesta primera part “**Las noches**”, a primer cop d’ull, ens fa pensar amb l’A. Machado més bergsonià i també amb el

primer Vallejo de *Los heraldos negros* (1918); autors contemporanis de Carner, i amb similituds, penso, més que evidents però poc remarcades encara pels estudiosos.

És per això que aquests versos de “Les nits” són plens d’interrogants, literalment parlant, que omplen de dubtes el pensament del poeta, visions i espectres, tedis introspectius i poques respostes, a menys que no entenguem la poesia com resposta per ella mateixa: “*La mata de la poesía metafísica indagatoria de Josep Carner es luz de sombra sesgada y actora contemplación instrumental de ubicuidad, abandonada un relampago para ser en el vacío*” diu Guillén en la seva introducció. La mare boja del poema “Nit de Sant Joan”/ “**Noche de San Juan**”, ens deixa perplexos i inquietos, “Aquesta nit de Sant Joan l’abranda/ més que cap altra nit”. (“***Esta noche de San Juan la excita y prende/ como ninguna otra***”); i al final la folla de clares reminiscències baudelerianes “es bada tota al vent./ Estranyament oferta,/ és un aspi d’horror:/ diu, de l’infern a les mateixes ribes,/ amb profètiques ires venjatives,/ el mal nom de l’amor” (“***se ancha entera al viento./ Extrañamente así ofrendada/ es una aspa de horror:/ en las orillas mismas del infierno/ con proféticas iras vengativas grita/ el alias, el apodo del amor***”). El castellà de Guillén al servei de Carner transporta el poema, humilment el recrea, no s’aparta de la idea original ni de l’artifici líric que el justifica. Vegem uns altres versos que interpel·len la idea central del poema “Perdut en mon jardí”/ “**Perdido en mi jardín**”: “És potser la follia qui em voreja?/ Quin instint matusser s’abranda en mi?/ Ma idea barboteja, barboteja/ i no pot arribar-se a confegir” (“***¿Es acaso la locura que me cerca?/ ¿Qué instinto grosero se enciende en mi?/ Mi idea farfulla, silabea,/ y no se alcanza a expresar***”.); Davant la reiteració emfàtica amb què Carner reforça el barbolleig del seu pensament (“Ma idea barboteja, barboteja”), Guillén aporta una solució lexical (“***Mi idea farfulla, silabea***”) i en cap moment el text trontolla, ans al contrari, acomoda la lectura castellana sense apartar-se del sentit del vers. Una cosa semblant ens trobem en “Corrandes d’una pluja a la nit” (“**Coplillas y baile de la lluvia en la noche**”), encara que aquí,

i degut a l'origen popular de l'estrofa —molt estesa en la lírica popular mallorquina—, el traductor opta per una solució literal i compensa l'estrofisme amb un llenguatge directe i de ressons col·loquials, “Tothom reposa en son llit/ sinó jo que vetllo encara” (“**Todo mundo descansa en su cama/ menos yo: en vela todavía**”). A “El somni del destriament” el títol castellà esdevindrà “**El sueño de la separación**”, i és que en aquest impressionant poema, que a *Poesia* de 1957 Carner inclourà en la secció d'*Ofrena*, caldria fer les dues lectures paral·les de l'obra de Carner per tal de trobar possibles nous significats dels poemes; l'amor, l'adulteri i la culpa són resolts d'una manera violenta dins un món oníric i quasi delirant, on potser el mot “separación” s'adiu més amb l'original que no pas “**columbrable**” “**destriador**” o “**divisible**” que serien solucions correctes però tal vegada no tan definitòries. He d'afegir que Guillén proposa, en la introducció, diferents lectures del poema “*a partir de la culpa original, el ser dual o la dualidad de ser o incluso la propia poesía*”, decantant-se per una on “*la materia del poema puede leerse como alegoría de adulterio y absolución en la forma del amor humano frente al divino*”. Altra vegada el poeta Guillén s'empelta del brot carnerià i colze a colze amb l'original se'n surt admirablement en la traducció d'aquest poema difícil i torbador d'*El Cor quiet/ Serenidad o El corazón en calma*. I encara un últim apunt d'aquesta primera secció del llibre que és “Les nits”/ “Las noches”; el darrer poema “El beat supervivent” es traduït com “**El feliz superviviente**”, i és que en aquest poema, el més narratiu de la secció, i del llibre potser, aquest “beat” entoma tranquil·lament la solitud casolana de la nit, sobreviu al descans de la família i el record el corprèn en la foscor de la matinada amb el plany pel present i la incertesa del futur. Així el poema acaba amb un quintet separat del cos central que conté uns dels versos més definitius i contundents de la poesia de Josep Carner; la traducció mexicana d'Orlando Guillén ens ho diu així: “**Ya dieron la doze. Las cosas lo proclaman./ La luz amiga se vuelve indiferente./ Abro la puerta. Hacia la oscuridad/ camino lento, con miedo a profanar,/ porque la noche es como la muerte un ser viviente.**”

La segona secció d'*El cor quiet*, “Els Arbres”/ “**Los árboles**” consta de set poemes en què l’arbre, tal i com afirma Lluís Calderer “*no és pròpiament un tema sinó, més aviat, un pretext temàtic*”; amb la personificació i la localització geogràfica (Catalunya, França, Itàlia, Àmerica, Sarrià...) dels arbres que intitulen els poemes, Carner escriu sobre el paisatge que l’envolta, sobre la gent d’aquests paisatges o sobre la mort, com al final d’“Els cocoters de Macuto”. La temàtica d’aquesta secció ens pot acostar Carner a un altre poeta contemporani seu que és Juan Ramón Jiménez; ve al cas recordar que Joan Ferraté, lector, estudiós i crític de l’obra de Carner, en un article que es titula “*Carner y la poesía catalana*” de 1953, inclòs en el llibre *Papers sobre Josep Carner* (Empúries, 1994), estableix un paral·lelisme entre el poeta català i el de Moguer, sobretot per la manera com obriran tots dos camins en la poesia immediatament posterior a ells, i també pel que fa a una mala lectura i recepció de les seves obres per part de la crítica. Aquesta proximitat amb Juan Ramón Jiménez es fa encara més evident quan llegim la traducció de Carner al mexicà; l’inquiet o el curiós, tal volta l’incrèdul, poden distreure’s, si en tenen ganes, tot fent una ullada als poemes núm. 6 i 7 del llibre *La soledad sonora* (1911) del poeta andalús.

El primer poema d’aquesta segona part “Els nostres pins”/ “**Nuestros pinos**” no pot deixar-nos de recordar, ni que sigui per la coincidència anafòrica entre els versos de les primeres estrofes d’“Els nostres pins” (“Salut, oh pi de la terra eixuta//Salut, oh pi de la carena”) “**Nuestros pinos**” (“**Salud, oh pino de la tierra seca//Salud, oh pino de la montaña**”) amb els primers versos de les darreres estrofes d’un altre poema de Carner “El dia revolt”/ “**El dia revuelto**”, de la secció “Lloc”, *Poesia* (1957), (“Salut a la tendra donzella//Salut a la vida del fons de la força infinita”) (“**Salud a la tierna doncella//Salud a la vida en el fondo de su fuerza infinita**”); poema que Guillén també inclou traduït en *l’apèndice de varia intenció*, i del qual se’n pot escoltar una emocionant lectura del mateix Carner en un enregistrament fet a Brusel·les el 1963 i editat en el disc compacte “*La veu dels poetes*”, PDI, Barcelona, 1993.

Encara referint-nos a aquesta segona secció, es pot observar com Guillén es pren la llicència de desmuntar la primera estrofa carneriana d'“Els ametllers de Sarrià”/ **“Los Almendros de Sarrià”**, clarament construïda sobre un llarg hipèrbaton, i d'aquesta manera el text castellà en surt beneficiat, ni que sigui creant un altre hipèrbaton: “Ja que el gener és tan clar,/ deixeu-me ara cantar, /amb veu molt pia, /dels ametllers que hi ha/ perduts per Sarrià/ la lletania” (**“Ya que está tan claro enero/ dejadme ahora cantar/ la letanía/ de los almendros/ perdidos allá en Sarrià./ Con voz piadosa la cantaré”**). D'altra banda, l'ús en aquesta secció d'un lèxic específic del món vegetal i de la ruralia dona l'oportunitat a Guillén d'incloure, en la seva traducció, mots mexicans o marcadament transoceànics; així l'“atzavara” es tradueix per **“maguey”**, la “masia” és **“la casa ranchera”**, la “quintana” **“el corralón”**, els versos d'“El fruiterar florit” “Enllà una donzella espera/ d'algun xiuxiueig el so” queden com **“Más allá una doncella espera/ el bisbis de algún cuchicheo”**, o, “Presseguer florit” esdevé **“Durazno florido”**.

“Les estampes”/ **“Las estampas”**, la tercera secció d'*El cor quiet*, és la més extensa del llibre i comença amb un poema titulat “Venus” d'aires clarament noucentistes on la bellesa d'una dona nua en una platja, que un Carner classissitzant identifica amb Venus, traça el contingut estètic del poema. Guillén tradueix la primera estrofa servint-se d'una el·lipsi verbal “És el cel com una seda, /és el mar com un mirall./ Venus va per la pineda/ a la cala, rost avall,” (**“El cielo como una seda/ y como un espejo el mar./ Venus va por el pinar/ de la cala, pendiente abajo”**). Tota aquesta secció està marcada per la presència de la casa i de l'entorn plaent, i en alguns poemes es reprenen temes que ja sortien a “Les nits”, la primera part del llibre; el dubte, la nostàlgia, el deliri, més o menys mesurat, o la invocació retòrica hi són freqüents, i en aquest aspecte hi destaquen dos poemes: “El retorn al poble”/ **“El retorno al pueblo”**, clara referència a l'enyor i sentida invocació als orígens: “M'hagués llevat l'esguard una espasa roenta/ jo reconeixeria, encara, poble meu,/ tes cases, per l'olor de l'encens la de Déu/ i la del moliner per una olor de menta,/ i per l'olor del pa sabria quina és/ la casa de

cada un dels tres flequers” (“***Si me hubiera arrancado la vista una espada encendida/ todavía reconocería yo, pueblo mío,/ tus casas: la de Dios por el olor del incienso/ y la del molinero por el olor de la yerbabuena,/ y por el olor del pan sabría cuál es la de cada uno/ de los tres panaderos***”); i, l’altre poema és “Arts de bruixeria”/ “**Artes de brujería**”, on el pretext d’un rogent capvespre és el començamet d’uns estranys auguris: ”L’aigua em fa por, botzina que botzina./ Oh qui sap quines coses endevina,/ dardant l’eguard, en aquest trist moment [...]” (“***Y rezonga que te rezonga el agua me da miedo./ Ah, ¡quien sabe qué cosas presente,/ saeteante la mirada, en este triste momento[...]***”), tot per acabar en la certesa quotidiana d’un escollit capvespre: “Veig l’ull negre de l’aigua entre les branques./ El dia, que té encar espatlles blanques, / mig cos enfonsa en el xipoll nocturn”/ “***Veo el ojo negro del agua entre las ramas./ El día que tiene todavía las espaldas blancas/ hunde medio cuerpo en el charco nocturno***”. Carner sorprèn en aquests poemes, fa guinys constants al lector i depura la “fina ironia” de llibres anteriors tot i aportant-hi un pensament més subjectiu. És en aquesta tercera secció que els poemes de Carner s’enlairen i es mantenen sense cap remostró ni fisura, i la traducció de Guillén allí es troba, no hi ha dubitació, ni descompassament, no hi ha complexos davant poemes com “Porta d’hostal”/ “**Puerta de mesón**”, “Humil”/ “**Humilde**” o “Festeig dominical”/ “**Cortejo amoroso dominical**”, poemes que se’n surten dels mal creats tòpics carnerians per tal de plantejar una poesia clara i contundent, no sense dificultats estilístiques i gramaticals, que la traducció mexicana enllesteix admirablement, vegeu si no “Aparador de Joguines”/ “**Aparador de juguetes**”. Arribats en aquest punt, el llibre de Carner està immers en un món i un estil que difícilment deixent indiferent el lector conspicu, no hi ha excuses per als apriorismes historicistes i les comparacions pixapolides; tant el lector català com l’hispanà es troben davant una obra literària de primera magnitud, és així com s’ha de dir.

I es podria seguir parlant d’aquesta traducció d’*El cor quiet*, que encara té dos parts o seccions més “Les adreces”/ “**Las dedicatorias**”, on ni l’obra,

ni la tradició decauen malgrat, ara sí, l'objectivitat i la circumstancialitat dels temes (el títol és en aquest sentit aclaridor); i la darrera part, "L'assenyament", que Guillén tradueix com "**La sensatez**", amb poemes com "Una casa tancada"/ "**Una casa cerrada**", que pot recordar "Casa que fou de pescadors" de la secció d'"Estampes" en un sentit, però, invers o fins i tot tràgic; el "Poema de la contrarietat"/ "**Poema de la contrariedad**", en què Guillén resol magistralment les quartetes hexasil·làbiques del poema: "Te n'has sentit de totes,/ oh Contrarietat,/ tu que la troca embulles/ i trenques el filat," ("**Te han dicho hasta la despedida/ oh Contrariedad,/ a ti que la madeja enredas/ y rompes el tejido**"); "L'home que fa giravoltar l'espasa"/ "**El hombre que remolinea la espada**"; o l'impressionant "El castell de l'oblit"/ "**El castillo del olvido**", que tanca el llibre amb un "Oblit"/ "**Olvido**" amb majuscules que fa dir al poeta, i al traductor, en l'últim tercet: "—Només sent un bàtec d'eixes estàtues,/ qui tot dret, sense anells ni plomes fàtues,/ puja amb l'ombra gegant de son menyspreu."/ "—**Sólo escucha el latido de esas estatuas/ quien, de pie, sin anillos ni fatuas plumas,/ sube bajo la sombra gigante de su desprecio**".

La tradició d'*El Cor quiet* que ha realitzat Orlando Guillén dins *Doce poetas catalanes del siglo XX con Tres Añadiduras y un Apéndice de varia intención*, el seu llibre de llibres, l'hem de considerar modèlica en tots els sentits. Conscients de la dificultat que pot envoltar l'obra de Carner, i veient també que el llibre que aquí ens ocupa fou publicat ja fa més de vuitanta anys, i el llenguatge evoluciona indefugiblement, podríem pensar que avui la lectura d'una Obra com *El cor quiet* hauria de presentar no poques dificultats, si més no al neòfit en literatura catalana i en l'obra de Josep Carner. Crec que aquesta traducció al mexicà d'*El cor quiet*, no només farà descobrir tan alta literatura als lectors hispànics, sinó que ajudarà i complementarà la lectura i la recepció en l'avesat lector català. Ja van dir en el seu moment a propòsit de les traduccions que Carner va realitzar de Dickens, que llegir-les era com llegir Dickens i Carner a la vegada; doncs amb la traducció d'Orlando Guillén ocorre exactament el mateix fet. Carner és el poeta traduït pel poeta Guillén i Carner és també,

ara, el traductor traduït. La traducció d'aquest Carner a la llengua de les Amèriques, i de les Castelles, només fa que acréixer el nom de Carner; i és que un poeta tan gran, tan important, necessitava d'aquesta llengua mexicana per tal de llegir-lo amb tota la dignitat que es mereix en castellà, i no només per la seva coneguda vinculació amb Mèxic, sinó també perquè Josep Carner escrivia un castellà altíssim, com n'era d'altíssim el seu coneixement d'aquella literatura; el seu mestratge en els poetes catalans posteriors ha estat definitiu i a partir d'aquesta traducció els lectors castellans podran també gaudir d'un poeta que els serà molt més proper del que es pensen.

No em queda res més per afegir sobre la traducció *Serenidad* o *El corazón en calma*, només que ja som molts els que anem coneixent cada cop més aquesta agosarada, incomparable i sense antecedents obra d'Orlando Guillén, qui hi ha esmerçat una bona part de la seva vida els darrers vint-i-cinc anys; i que, poc a poc, també anem tenint informació sobre l'obra poètica i literària d'aquest autor mexicà establert a Barcelona. Tant els avatars extrapoètics i polítics que han envoltat la traducció, com la situació actual amb esdeveniments propers com és la Fira Internacional de Frankfurt 2007, on, com tothom sap, la cultura i la literatura catalanes hi són les convidades d'honor, per tot això, dic, i per tot allò que significa i que significarà aquesta traducció, ara ja sí que és del tot imprescindible la publicació d'aquesta obra cabdal per a entendre (i llegir) la poesia catalana del darrer segle, que com diu Enric Casasses, és tal vegada el veritable segle d'or de la literatura catalana.

Aquesta obra d'Orlando Guillén *Doce poetas catalanes del siglo XX* (*Guerau de Liost, Josep Carner, Carles Riba, Joan Salvat-Papasseit, J. V. Foix, Pere Quart, Agustí Bartra, Salvador Espriu, Joan Vinyoli, Joan Brossa, Gabriel Ferrater, Vicent Andrés Estellés*) con *Tres Añadiduras* (*Maria Antònia Salvà, Clementina Arderiu, Rosa Leveroni*) y un *Apéndice de varia intención*, amb un *Epíleg* d'Enric Casasses, és una gran, grandíssima finestra per a donar a conèixer la poesia contemporània i per extensió la literatura catalana al món en la versió castellana d'un dels grans poetes vius en aquesta llengua.